

OECD pētījuma Education at Glance: 2023 pirmie rezultāti

Publicēts: 14.06.2024.

2023.gada septembrī ir publicēts jaunākais OECD izdevums Education at Glance: 2023 (ziņojums). Lūkosim, kādi ir rezultāti Latvijā salīdzinājumā ar citām OECD valstīm. Ziņojums aptver ļoti daudzus rādītājus, šoreiz izvēlēsimies vienu no tiem, proti, Kādā pakāpē pieaugušie piedalās mācībās.

Galvenā pieaugušo dalības forma izglītībā ir neformālā izglītība, lielākoties saistīta ar darbu. Nedaudz vairāk kā katrs desmitais pieaugušais ir piedalījies mācībās pēdējo četru nedēļu laikā, no tiem 80% ir piedalījušies ar darbu saistītā mācību aktivitātē. Vidēji 7% pieaugušo ir piedalījušies neformālajā izglītībā OECD valstīs, turklāt nav novērotas būtiskas atšķirības starp pieaugušajiem ar vidējo profesionālo vai vispārējo izglītību. Izteiktas atšķirības pieaugušo dalībai izglītībā ir novērojamas nozaru griezumā. Vidēji OECD valstīs 8% pieaugušo ir piedalījušies mācībās ražošanas nozarē, turpretī 14% pieaugušo ir piedalījušies mācībās IKT nozarē un 17% izglītības nozarē. Latvija ir viena no tām valstīm, kur starpība starp pieaugušo dalību mācībās ražošanas un IKT nozarēs ir vairāk nekā 10 procentpunkti.

Latvija atrodas 5. vietā no beigām starp visām OECD dalībvalstīm un ievērojami atpaliek no OECD vidējā, t.i., Latvijā mazāk kā 8% pieaugušo ar vidējo izglītību vai zemāk piedalījās mācībās pēdējo četru nedēļu laikā. Mazāk kā Latvijā mācībās iesaistās pieaugušie Lietuvā, Polijā, Horvātijā un Grieķijā. Latvijā strādājošie ar augstāko izglītību mācībās piedalās gandrīz tikpat bieži kā vidēji OECD dalībvalstīs.

Kā atzīmē OECD, pieaugušo dalība izglītībā būtiski atšķiras starp OECD dalībvalstīm, taču ir viena kopēja pazīme – tie, kuriem visvairāk būtu nepieciešams uzlabot zināšanas vai iegūt jaunas prasmes, vismazāk iesaistās izglītībā. Interesanti, ka pieaugušo dalība mācībās samazinās līdz ar vecumu, taču šāda tendence ir mazāk raksturīga pieaugušajiem ar augstāko izglītību. Tas pats novērojams arī Latvijā – mācībās piedalās 13% pieaugušo ar augstāko izglītību, turpretī ar vispārējo izglītību mācībās piedalās 3% pieaugušo vecuma grupā 25–64 gadi, arī 3% ar profesionālo izglītību.

Gandrīz visās OECD dalībvalstīs tie pieaugušie, kuri ir nodarbināti mazos un vidējos uzņēmumos, retāk tiek iesaistīti mācībās nekā strādājošie lielos uzņēmumos (250 un vairāk nodarbināto). Latvija ieņem pirmo vietu starp OECD dalībvalstīm pēc rādītāja pieaugušo dalība mācībās lielajos uzņēmumos (250 un vairāk nodarbināto), t.i., gandrīz 30% pieaugušo, kuri ir nodarbināti lielajos uzņēmumos, visvairāk ir bijuši iesaistīti mācībās pēdējo četru nedēļu laikā, vidēji OECD tie ir nepilni 16%. Taču atpaliekam vidēji no citām OECD valstīm pēc rādītāja pieaugušo dalība mācībās vidējos un mazos uzņēmumos.

Lai gan Latvija uzrāda labus rezultātus par pieaugušo dalību mācībās lielajos uzņēmumos, mācību izmaksas kā procents no kopējām darbaspēka izmaksām ir vienas no zemākajām starp OECD dalībvalstīm. Mazāk kā 1% no kopējām darbaspēka izmaksām Latvijā lielie uzņēmumi novirza mācībām, vidēji OECD dalībvalstīs tie ir nepilni 1,5%. Salīdzinājumam Nīderlandē lielie uzņēmumi novirza mācībām nepilnus 3% no kopējām darbaspēka izmaksām. Mazie uzņēmumi Latvijā darbinieku mācībām tērē 0,4% no kopējām darbaspēka izmaksām, vidējie uzņēmumi – 0,5%. Turklāt mācību izdevumi, ko uzņēmumi vidēji atvēl mācībām, salīdzinājumā ar 2015. un 2010.gadu ir samazinājušies (iepriekšējos gados tie bija 0,8%, 2020.gadā – 0,6%). Francijā mācībām uzņēmumos tērē 2,1% no kopējām darbaspēka izmaksām, Nīderlande – 2,4%, Igaunijā – 1,6%.

Vidēji Latvijā mācībās piedalās 8% pieaugušo, no tiem 7% piedalās ar darbu saistītās mācībās, savukārt 1% piedalās mācībās, kuras nav saistītas ar darbu. Tas vērtējams kā ļoti zems rādītājs (pieaugušo dalība mācībās, kuras nav saistītas ar darbu), jo pieaugušajiem ir ne tikai jāuzlabo prasmes, bet jāizmanto iespēja pilnveidot sevi ārpus darba tiešajiem pienākumiem, tas veicina arī strādājošo motivāciju. Tā, piemēram, Dānijā 15% pieaugušo (25–64 gadi) piedalās mācībās, kuras nav saistītas ar darbu, no tiem 11% ir bezdarbnieki. Paskatoties plašāk ārpus Eiropas Savienības, piemēram, Austrālijā mācībās piedalās 31% pieaugušo.

Linda Romele,
eksperte izglītības un nodarbinātības jautājumos
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība

<https://www.izm.gov.lv/lv/oecd-petijuma-education-glance-2023-pirmie-rezultati>